Čarls Dikens

Ilustracije
Džon Lič

Prevod sa engleskog
Dubravka Srećković Divković

Laguna

Naslov originala:

Charles Dickens
A Christmas Carol

Translation copyright © ovog izdanja 2026, LAGUNA

Predgovor

Potrudio sam se da u ovoj duhovitoj knjižici prizovem Duha Jedne Ideje koji neće u čitaocima izazvati neraspoloženje prema njima samima, drugima, prazniku ili meni. Neka bi prijatno zaposedao njihove domove i neka niko ne poželi da ga otera!

Njihov odani prijatelj i sluga,
Č. D.
Decembar 1843.

Prva strofa

Marlijeva sen

Pre svega: Marli je bio mrtav. U to nema ni trunčice sumnje. Belešku o njegovoj sahrani u crkvenoj knjizi potpisali su sveštenik, pisar, pogrebnik i najbliskije ožalošćeno lice. Potpisao ju je Skrudž, a Skrudžovo ime i prezime vredeli su na Berzi* na svemu na šta bi odlučio da udari potpis. Stari Marli je bio mrtav kao klin u vratima.

Imajte u vidu! Nije mi namera da kažem kako znam, na osnovu sopstvenih saznanja, šta je to toliko naročito mrtvo kod klina u vratima. Možda bih bio sklon, lično ja, da klin zakucan u mrtvački kovčeg smatram najmrtvijim primerkom gvožđarskih proizvoda. Ali u tom poređenju počiva mudrost naših predaka, te ga moje neosveštane ruke neće kvariti, jer u suprotnom propade nam država.**

---

* Kraljevska berza u Londonu. (Prim. prev.)

** Dikens se podsmeva političkim konzervativcima i njihovom strahu od promena. (Prim. prev.)

Stoga ćete mi dopustiti da ponovim, i izričito naglasim, da je Marli bio mrtav kao klin u vratima.

Skrudž je znao da je on mrtav? Dabome da je znao. Kako bi i moglo biti drugačije? Skrudž i on su poslovali kao ortaci ne znam ni ja koliko godina. Skrudž je bio njegov jedini izvršilac poslednje volje, jedini staratelj zaostavštine, jedini pravni sledbenik, jedini zaveštajni naslednik, jedini prijatelj i jedini ožalošćeni. Pa čak ni Skrudža taj tužni događaj nije pokosio baš toliko strašno, budući da se već istog dana pokazao kao izvanredan poslovni čovek i obeležio ga jednom nesumnjivo unosnom transakcijom.

Ovo pominjanje Marlijeve sahrane vraća me na ono od čega sam počeo. Nema sumnje u to da je Marli bio mrtav. To mora biti savršeno jasno, inače ništa čudesno neće proizići iz priče koju ću vam upravo ispripovedati. Kad ne bismo pre početka predstave bili potpuno uvereni u to da je Hamletov otac umro, u njegovoj šetnji duž sopstvenih zidina po noći i vetru istočnjaku ne bi bilo ničeg upečatljivijeg nego kad bi se ma koji drugi sredovečni gospodin nepromišljeno pojavio nakon smrkavanja na nekom vetrovitom mestu – da kažemo, na Groblju Svetog Pavla, na primer – doslovno s jedinom namerom da pomuti slabi um svog sina.

Skrudž nikad nije prebojio prezime starog Marlija na tabli. Stajalo je tu, godinama potom, nad vratima skladišta: *Skrudž i Marli*. Firma je bila poznata kao *Skrudž i Marli*. Ponekad su novajlije u tom poslu nazivale Skrudža Skrudžom, a ponekad Marlijem, ali on se odazivao na oba prezimena. Njemu je to bilo potpuno svejedno.

O! Ali zato je čvrstom rukom okretao svoj žrvanj, taj Skrudž! Gramzivi matori grešnik što je gnječio, cedio,

stezao, gulio, stiskao! Tvrd i oštar kao kremen iz kog nijedno ocilo nikada nije uspelo da izbije varnicu velikodušnosti; tajnovit, zatvoren u sebe i samotan kao rak pustinjak. Unutrašnja hladnoća zaledila mu je staračke crte lica, oprljila slanom šiljati nos, smežurala mu obraz, ukrutila mu korak; zacrvenila mu oči, naplavila tanke usne i progovarala zlurado kroz njegov hrapavi glas. Mrazno inje bilo je na njegovoj glavi, na obrvama, čekinjastoj bradi. Svoju nisku temperaturu uvek je nosio sa sobom; ledio je kancelariju i po pasjoj žezi, pa je tako ni na Božić nije otkravio ni za jedan jedini stepen.

Spoljašnja vrućina i studen slabo su uticale na Skrudža. Nikakva toplota nije mogla da ga ugreje, nikakvo zimsko vreme da ga rashladi. Nijedan vetar što duva nije bio ljući od njega, nijedan sneg uporniji da ostvari što je naumio, nijedan žestoki pljusak neosetljiviji na preklinjanje. Nepogoda nije znala kako bi ga pobedila. Najjača kiša, sneg, grad i susnežica mogli su se hvalisati samo jedinom prednošću nad njim. Oni su često neštedimice davali sve od sebe, a Skrudž to nikad nije činio.

Niko ga nikada nije zaustavio na ulici da radosnog lica kaže: „Dragi moj Skrudže, kako ste? Kad ćete malo doći da me obiđete?“ Nijedan prosjak nije ga usrdno zamolio da mu daruje kakvu sitnicu, nijedno dete nije ga upitalo koliko je sati, nijedan muškarac niti žena, nikada u njegovom životu, nisu se kod Skrudža raspitali kako se stiže do tog i tog mesta. Činilo se da ga znaju čak i psi što vode slepe ljude, jer kad bi ga videli kako nailazi, povukli bi svoje vlasnike u ulaze i dvorišta, a onda mahali repom kao da govore: „Bolje je nemati oči nego da su ti oči urokljive, moj gospodaru bez vida!“

No da li je Skrudža bilo briga? Upravo to se njemu i sviđalo! Da se kreće ivicama prezakrčenih staza života, upozoravajući svekoliko ljudsko saosećanje da se drži na odstojanju, eto to su oni što su znali Skrudža nazivali njegovom „duhovnom hranom".

Jednom je, davno – od svih lepih dana u godini, baš na Badnji dan – stari Skrudž sedeo uposlen u svojoj knjigovodstvenoj kancelariji. Vreme je bilo zimsko, sumorno, ljuto hladno, uz to i maglovito, a iz dvorišta se čulo kako ljudi šišteći hodaju tamo-amo, pljeskaju se šakama po grudima i trupkaju nogama po kamenom pločniku da bi se ugrejali. Gradski satovi samo što su oglasili da je tri po podne, ali već se bilo poprilično smrklo – čitavog tog dana nije ni bilo svetlosti – te su u prozorima kancelarija u susedstvu plamsale sveće, nalik rumenim mrljama na opipljivo smeđem vazduhu. Magla je kuljala kroz svaki zazor i ključaonicu, a napolju je bila toliko gusta da su kuće prekoputa, iako je dvorište bilo od onih najužih, izgledale kao puke utvare. Ko bi video taj prljavi oblak kako se mlitavo spušta, sve zaklanjajući, pomislio bi da Priroda živi odmah tu u blizini i naveliko zakuvava nešto opasno.

Skrudž je vrata svoje knjigovodstvene kancelarije ostavio otvorena kako bi držao na oku pisara, koji je, u bednoj ćelijici s njihove druge strane, nekoj vrsti rezervoara, prepisivao pisma. Kod Skrudža je gorela veoma mala vatra, ali pisarova vatra bila je toliko puta manja da je izgledala kao jedna jedina žeravica. Ali on nije mogao da doda goriva u nju jer je sanduk sa ugljem Skrudž držao u svojoj prostoriji, te ako bi pisar ušao tu s lopaticom, gazda bi sigurno objavio da će biti nužno da se rastanu. Stoga

se pisar uvio u svoj beli pleteni šal i pokušavao je da se ogreje uz sveću, no kako nije bio čovek bujne mašte, to mu nije polazilo za rukom.

„Srećan Božić, ujače! Bog te čuvao!“, zaori se nečiji vedar glas. Bio je to glas Skrudžovog sestrića, koji je upao tako naglo da je tek taj usklik najavio njegov dolazak.

„Pih!“, odgovori Skrudž. „Šarena laža!“

Toliko se bio zagrejao od žustrog pešačenja po magli i mrazu, taj Skrudžov sestrić, da je sav zračio; lice mu je bilo rumeno i lepo, oči su mu blistale, a iz usta opet izbijala para.

„Zar Božić šarena laža, ujače!“, kaza Skrudžov sestrić. „Ne misliš to valjda ozbiljno?“

„Mislim“, odgovori Skrudž. „Srećan Božić! Kakvog prava imaš da budeš srećan? Kakvog razloga imaš da budeš srećan? S obzirom na to koliko si siromašan.“

„Dobro onda“, veselo uzvrati sestrić, „kakvog prava imaš ti da budeš tmuran? Kakvog razloga imaš da budeš zlovoljan? S obzirom na to koliko si bogat.“

Nemajući spreman bolji odgovor u tom trenutku, Skrudž samo ponovi: „Pih“, pa zatim dodade: „Šarena laža.“

„Ne budi nakraj srca, ujače!“, kaza sestrić.

„A kako da ne budem“, odbrusi ujak, „kad živim u takvom svetu budala? Srećan Božić! Bestraga i Božić! Šta je za tebe Božić do vreme kad treba da platiš račune, a nemaš novca; vreme kad shvatiš da si godinu dana stariji, a ni za sat bogatiji; vreme kad svodiš bilans u knjigama i svaka stavka u njima, za svih proteklih dvanaest meseci, načisto je na tvoju štetu? Kad bi moglo biti po mome“, ozlojeđeno nastavi Skrudž, „svakog glupaka koji ide svud

redom i tera s tim srećnim Božićem trebalo bi skuvati s njegovim božićnim pudingom* i sahraniti s kocem od božikovine zabijenim kroz srce. Tako bi trebalo!“

„Ujače!“, molećivo izusti sestrić.

„Sestriću“, strogo uzvrati ujak, „Božić proslavljaj na svoj način, a mene pusti da ga proslavljam na svoj.“

„Da ga proslavljaš!“, ponovi Skrudžov sestrić. „Ali ti ga ne proslavljaš!“

„Onda mi dozvoli da nemam ništa s njime“, kaza Skrudž. „A tebi će baš doneti neku korist! Mnogo ti je koristi i dosad doneo!“

„Mnogo je stvari iz kojih sam možda izvukao korist a da nisam profitirao, rekao bih“, odgovori sestrić. „A među njima je i Božić. Ali sasvim sam siguran da sam doba Božića, kad pristigne – ako ostavimo po strani poštovanje prema njegovom svetom imenu i poreklu, ukoliko se uopšte može od njega odvojiti bilo šta što mu pripada – uvek doživljavao kao divno doba; plemenito, velikodušno, milosrdno, prijatno doba; jedino meni poznato doba u dugom kalendaru godine kad muškarci i žene, kao po dogovoru, bez ustezanja otvaraju zaključana srca i ljude nižeg položaja posmatraju kao da su im istinski saputnici do groba, a ne druga rasa stvorenja što se otisnula na neka druga putovanja. I stoga, ujače, iako mi nikada nije u džep ubacio ni najmanji zlatnik niti srebrnjak, verujem da mi je ipak *doneo* koristi, i da će mi *donositi* koristi, i velim: Bog ga blagoslovio!“

---

* Engleski božićni puding pravi se od brašna, loja, jaja, suvog voća i začina i kuva se u vezanoj krpi, na pari, da bi dobio poluloptast oblik. Služi se preliven konjakom, koji se zapali. (Prim. prev.)

Pisar u rezervoaru nehotice zapljeska. Istog trena postavši svestan nedoličnosti tog čina, on prodžara vatru, te za veke vekova ugasi i poslednju nežnu iskru.

„Čujem li još jedan glasak od vas“, obrati mu se Skrudž, „proslavićete svoj Božić tako što ćete ostati bez posla! A vi ste vrlo jak govornik, gospodine“, dodade okrenuvši se ka sestriću. „Čudim se kako niste ušli u Parlament.“

„Ne ljuti se, ujače. Dođi! Hajde da sutra večeraš s nama.“

Skrudž na to reče kako će se videti s njime – da, uistinu je tako rekao. Izgovorio je čitavu frazu do kraja i kazao kako će se videti s njime na onom krajnjem mestu,* prvom prilikom.

„Ali zašto?“, uzviknu Skrudžov sestrić. „Zašto?“

„A zašto si se ti oženio?“, reče Skrudž.

„Zato što sam se zaljubio.“

„Zato što si se zaljubio!“, zareža Skrudž kao da je to jedino na svetu što je besmislenije od srećnog Božića. „Doviđenja!“

„Neće biti, ujače, jer nisi dolazio kod mene ni pre nego što se to desilo. Zašto se onda pozivaš na to kao razlog što mi sada ne dolaziš?“

„Doviđenja“, kaza Skrudž.

„Ja od tebe ništa ne želim, ništa od tebe ne tražim; zašto ne možemo da budemo prijatelji?“

„Doviđenja“, kaza Skrudž.

„Žao mi je, od sveg srca, što te vidim tako odlučnog. Nikada među nama nije bilo nikakve svađe u kojoj sam ja učestvovao. Ali probao sam u čast Božića i zadržaću božićno raspoloženje do kraja. Dakle, srećan Božić, ujače!“

---

* Tj. u paklu. (Prim. prev.)

„Doviđenja!“, kaza Skrudž.

„I srećna Nova godina!“

„Doviđenja!“, kaza Skrudž.

Sestrić je izašao iz prostorije ne izgovorivši ni jednu jedinu ljutitu reč, bez obzira na sve. Zastao je na spoljašnjim vratima kako bi čestitao praznike i pisaru, koji je, čak i onako promrzao, bio topliji od Skrudža, budući da je srdačno uzvratio istom merom.

„Eto još jednoga“, promrmlja Skrudž, koji ga je čuo, „moj pisar, sa petnaest šilinga nedeljno i sa ženom i decom, priča o srećnom Božiću. U Bedlam* ću pobeći da se od njih sklonim.“

Taj ludak je, ispraćajući Skrudžovog sestrića s vrata, pustio dva nova posetioca da uđu. Bila su to debeljuškasta gospoda, prijatna za oko, a sad su, skinuvši šešire, stajala gologlava u Skrudžovoj kancelariji. U rukama su držali nekakve knjige i papire i klanjali su mu se.

„*Skrudž i Marli*, ako se ne varam“, kaza jedan gospodin proveravajući svoj spisak. „Imam li zadovoljstvo da se obraćam gospodinu Skrudžu ili gospodinu Marliju?“

„Gospodin Marli je pokojni već sedam godina“, odgovori Skrudž. „Umro je pre sedam godina, baš na ovo veče.“

„Ne sumnjamo da njegova darežljivost ima dostojnog predstavnika u njegovom živom ortaku“, reče taj gospodin pružajući svoje akreditacije.

Izvesno ju je imala, pošto su oni bili dve srodne duše. Na zloslutnu reč „darežljivost“ Skrudž se namrštio i zavrteo glavom, pa mu vratio akreditacije.

---

* Čuvena psihijatrijska bolnica u Londonu. (Prim. prev.)